

Nr 386

Av herr **Edberg m. fl.**, om ökat anslag till naturastipendier åt studerande vid universitet m. fl. läroanstalter.

I årets statsverksproposition föreslår departementschefen en höjning av anslaget under åttonde huvudtiteln till Gemensamma universitetsändamål: Naturastipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter med 1 700 000 kronor för nästkommande budgetår.

Jämfört med garantilånenämndens äskande innebär departementschefens förslag en nedskärning med 395 000 kronor. Sveriges förenade studentkårer (SFS) har i en skrivelse till Kungl. Maj:t av den 4 oktober 1955 hemställt att anslaget till naturastipendier måtte utgå med 6 479 000 kronor. Vid sin beräkning har SFS förutsatt stipendieringens omfattning till 26 procent av antalet nyinskrivna i enlighet med studentsociala utredningens förslag.

Att de statliga naturastipendierna ingår som ett ytterst viktigt led i de studentsociala stödåtgärderna har flera gånger fastslagits av statsmakterna. Genom riksdagens principbeslut 1953 drogs riktlinjerna upp för en successiv utbyggnad av det statliga stipendiesystemet. Genom 1954 års beslut möjliggjordes en viss uppmjukning av det ena av de båda behörighetskraven, nämligen betygskravet. Avsikten var att anslagshöjningen skulle möjliggöra en sänkning av betygskravet till AB-nivån från tidigare AB +.

Under de senaste åren har flera faktorer bidragit till att speciellt accentuera vikten av att naturastipendiesystemet snabbt utbygges i enlighet med den målsättning, som tidigare riksdagsbeslut angivit. De stora årskullarna har medfört en kraftigt stegrad studentexamination, vilken med säkerhet kommer att stegas ytterligare de närmaste åren. Mot bakgrunden av den stora bristen på akademiskt utbildad arbetskraft inom en rad områden är denna ökning av studentexaminationen glädjande. Det senaste årets 90-procentiga ökning av antalet ansökningar till naturastipendier visar dock att det i alltfler hem knyts förhoppningar till de statliga naturastipendierna när det gäller att möjliggöra för ungdomar i abiturientklasserna att övergå till universitets- och högskolestudier. Kan icke antalet stipendier ökas i proportion till antalet i författningens mening kompetenta sökande riskerar man att en hel del utbildningsområden går miste om den andel av studenterna, som där skulle behövas. Nuvarande bristsituation inom olika områden har redan tvingat statsmakterna att vidtaga en serie stödåtgärder.

Såväl av SFS:s ovannämnda skrivelse som av garantilånenämndens äskande framgår att 1955 års anslag icke innebar någon utbyggnad av stipendiesystemet. Medan 80 procent av de kompetenta sökandena år 1954

kunde erhålla stipendium sjönk siffran till 71 procent år 1955. Detta är desto mer anmärkningsvärt som statsstipendienämnderna måst tillämpa ytterst rigorösa behörighetsvillkor. Var betygsgränsen för närvarande ligger har redan berörts. Beträffande den ekonomiska prövningen gäller att stipendiaten enligt bestämmelserna skall vara obemedlad. Om i detta sammanhang avses en student som är hänvisad att uteslutande finansiera sina studier på annat sätt än genom bidrag från anhöriga, så innebär detta att man ej kunnat låta gränsen gå mellan obemedlade och mindre bemedlade utan varit tvungen att dra den inom gruppen obemedlade. I vilken situation statsstipendienämnderna därigenom försatts vid stipendiefördelningen kan belysas med följande exempel från nämnden i Stockholm hämtade från stipendiefördelningen 1955.

Samtliga här angivna studerande har AB eller däröver i genomsnittligt studentbetyg men har likväl ej kunnat tilldelas stipendier.

1. Föräldrainsomst: 9 350 kronor, faderns yrke: förman, bostadsort: Stockholm, ytterligare ett oförsörjt barn, föräldrarna skilda.
2. 9 390 kronor, bilmontör, Stockholm.
3. 12 490 kronor, folkskollärare, samhälle i Norrland, ytterligare fem oförsörjda barn.
4. 9 830 kronor, överfurir, Stockholm, ytterligare ett oförsörjt barn, modern död.
5. 8 220 kronor, hemmansägare, landsbygden i övre Norrland, ytterligare ett oförsörjt barn, taxerad förmögenhet 49 300 kronor (fastighet).

Långa listor av liknande fall skulle kunna lämnas. Dessa exempel må dock räcka för att belysa situationen. Sammanfattningsvis kan om de här angivna fallen konstateras att ingen av dessa sökande kan påräkna någon som helst hjälp från hemmet vid finansieringen av fortsatta studier. Av de här relaterade fem fallen återfinns nu endast två som studerande vid respektive läroanstalter, varför man på goda grunder kan anta att många i liknande situation avstår från en fortsatt studiegång.

Årets anslag har räckt till att stipendiera 14 procent av de nyinskrivna vid universitet och högskolor, som lyder under ecklesiastikdepartementet. I statsverkspropositionen beräknas det nu framlagda förslaget möjliggöra en 17-procentig stipendiering av de nyinskrivna. Det har såväl av student-sociala utredningen som av 1952 års studentstatistiska undersökning och de utredningar som bifogades SFS:s ovan nämnda framställning klart framgått att ungefär var fjärde student är i direkt behov av statligt studiestöd. Riksdagens beslut år 1953 och 1954 innebar att denna målsättning angavs för utbyggnaden av naturstipendieringen. Departementschefen betonar också i år vikten av att denna målsättning snarast förverkligas.

De motiv som legat till grund för statsmakternas principbeslut om en kraftig utbyggnad av stipendiesystemet äger oförändrad giltighet. En ökad

stipendiering skulle göra det lättare för obemedlade ungdomar att påbörja och genomföra akademiska studier utan en betungande skuldsättning. Man bör i detta sammanhang erinra om de sociala olägenheter, som följer av den trots den ökade stipendieringen alltjämt växande studieskuldsättningen. Det borde dessutom kunna övervägas om ej gränsen för stipendiegivningen borde vidgas så att ej mindre bemedlade helt utestänges.

Mot bakgrunden av vad här framförts synes det oss ytterst angeläget att årets anslag avpassas så, att riksdagens tidigare principbeslut förverkligas; speciellt som detta redan skett vid en del av de högre läroanstalterna, nämligen de under jordbruksdepartementet hörande, där sedan läsåret 1955/56 över 25 procent av de nyinskrivna studerandena kunnat tilldelas stipendier.

Skulle med hänsyn till budgetläget en sådan anslagshöjning anses omöjlig måste såvitt vi förstår garantilånenämndens förslag obeskuret bifallas om icke riksdagens tidigare principbeslut skall äventyras. Redan fjolårets anslagssumma innebar en försämring mot 1954 vad avser det procentuella antalet utdelade stipendier i förhållande till antalet i författningens mening kompetenta sökande.

Under återopande av vad såfunda anförts hemställes,

att riksdagen med beaktande av vad ovan sagts måtte besluta att under åttonde huvudtiteln till Gemensamma universitetsändamål: Naturastipendier åt studerande vid universitetet m. fl. läroanstalter för budgetåret 1956/57 anvisa ett belopp på kronor 6 479 000: —.

Alternativt hemställes,

att riksdagen — om ovanstående förslag av statsfinansiella skäl i år bedöms omöjligt att antaga — måtte besluta att i enlighet med garantilånenämndens äskande till ovan angivna ändamål anvisa ett belopp på kronor 4 780 000: —

Stockholm den 26 januari 1956

Rolf Edberg

Ossian Sehlstedt

Folke Nihlfors

Elis Håstad

Gösta Netzen
